

KAF:s återbesök på fornborgen Gripeberg 2022-04-23

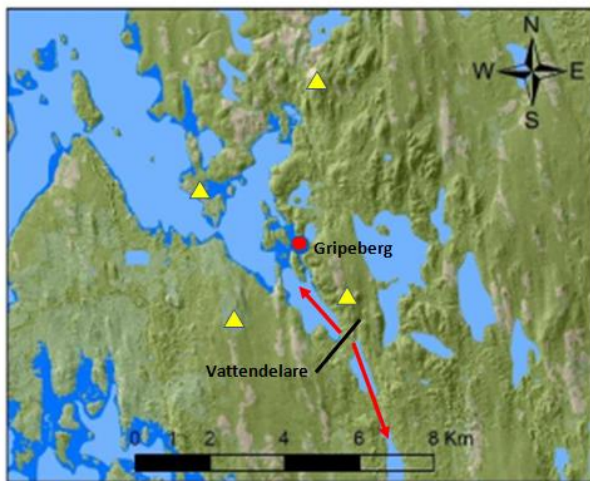
under ledning av Mats Petersson och Per Andrén.

Vi samlades vid foten av den stig, som leder upp på berget med fornborgen Gripeberg. KAF har medverkat vid tre arkeologiska undersökningar här 2007, 2009 och 2012 under ledning av arkeologerna Åsa Alering och Alexandra Stiernspetz Nylén. Undersökningarna ledde till att fornborgen omdaterades från en tillflyktsborg under järnåldern till en kultisk vallanläggning under 1000 år utav bronsåldern. I Sverige finns c:a 1400 fornborgar varav c:a 100 är daterade typologiskt eller med kol 14 och de flesta hamnar då i järnålder. Bara åtta har vallanläggningar daterade till bronsålder varav Gripeberg är en. Varend var en rik bronsåldersbygd vilket kan ses på den koncentration av bronsåldersrösen, som finns här. Runt omkring Gripeberg finns i väster Långarör 60 meter långt med hällkista, i norr några fina rösen i Gårdsbytrakten, i sydöst två bronsåldersrösen i Vikensved och i sydväst något röse i närheten av golfbanan, men inget närmare än 2 km. Många fornborgar ligger ganska ensamma i "ingenmansland" mellan bygder, och kanske därför har fungerat som "neutrala" samlingsplatser för människorna från omgivande bygder. Borgarna speglar sociologi, politik

och religion. Redan på stenåldern byggdes samlingsplatser t.ex. Rispebjerg på Bornholm som ligger på en höjd med uppbyggda lerklädda träplattformar där man haft solceremonier, där solen finns avbildad på lerplattor och man har haft "fyrverkerier" genom att bränna flinta. Troligen har vattnet runt Gripeberg varit högre under bronsåldern och vid vår samlingsplats kan ha varit ett sund, som avdelade höjden Tussudden från Gripebergshöjden. Söder om Lövsjön är också en vattendelare för vattenflödet så att vattnet rinner söderut mot Åryd, Ingelstad och Jät till Åsnens östra del. Från Lövsjön rinner vattnet istället nordväst ut mot Toftasjön, Helgasjön och sedan vidare ner mot Salen och Huseby för att nå Åsnens västra del. Mitt i Åsnen på Sirkön ligger länets andra fornborg Vägghall!

Gripeberg's position i landskapet

År 3000 f.Kr

Fornborgens position i landskapet enligt SGU:s strandlinjerekonstruktion år (3000 BP) och med Lövsjöns sänkning med 1,3 meter år 1879.

▲ = Bronsåldersröse

Länets två fornborgar har alltså två möjliga vattenförbindelser.

Vi vandrade sedan uppåt medan vi fascinerades av alla stora stenblock, som flankerar stigen. Stenblocken bildar ibland grottor - ibland kan de liknas vid djur eller annat. De speglar platsens väldiga kraftspel. Uppe vid bergets västra branta vägg finns terrasser nedåt och här nedanför har troligen vattnet gått fram. Här passerar vi över den idag låga södra muren och kommer innanför borgens kognitiva gräns – vad är det vi lämnar och vad är det vi går in i? Ursprungligen har det troligen inte funnits någon enskild ingång. Uppe vid norra muren, som är den största och tydligaste, gjordes en arkeologisk undersökning 2009. Man kunde konstatera att här inte funnits någon ursprunglig öppning. Muren var bygd från 80 cm nedanför marknivån och under en av de nedre stenarna låg en bearbetad sten med nio avspaltade ytor runt om stenen och en prickhuggen yta, som troligen är en del av en skålgrop. Stenen tolkas som en offernedläggelse vid murens konstruktion. Kanske den symboliserar malande, krossande – recirkulation.

Här uppe hittade vi också blåsippor!

Vi gick ut ur borgen genom norra muren och tog oss ner till våtmarken vid Stensjöns strand, där vi diskuterade möjligheten av en offermiljö här – mossens förbindelse mellan olika världar. Vi kunde också här se en del av borgens naturliga branta bergväggar från utsidan.

Nästa stråk vandrade vi inne i borgen åt öster strax innanför den norra muren där vi vid undersökningarna 2009 och 2012 kunde identifiera ett 10-tal oregelbundet formade

stenpackningar på rad, där en del verkade hänga ihop med en liten stensträng. De var omsorgsfullt byggda med kilade stenar. Inga gravlämningar kunde identifieras men gravhypotesen kan å andra sidan inte uteslutas. Kol14-bestämningar visade att de kunde dateras till äldre bronsålder c:a 1600-1000 f. Kr. Liknande prover var tagna från norra muren resp. södra muren och visade på en datering till yngre bronsålder c:a 700-900 f. Kr. Således kan det vara så att murarna är anlagda senare än stenpackningarna.

Vi pratade också om möjligheten att även denna borg skulle ha kunnat vara en plats för att manifesteras solens betydelse där den kraftigare norra muren skulle skydda världen från de mörka krafterna när solen har gått ner i nordväst fram till dess den går upp igen i nordöst.

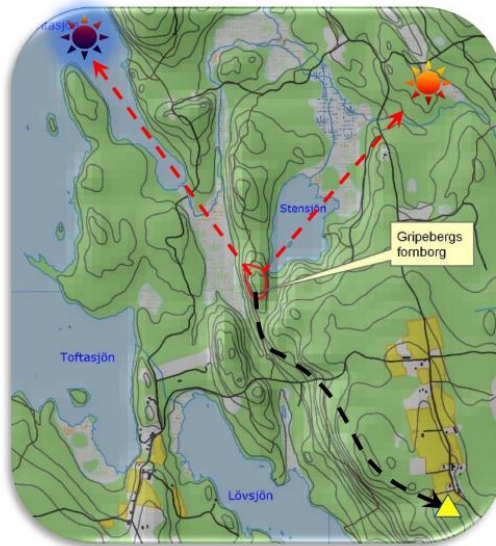
Så här beskriver Mats sin teori, som knyter an till solens betydelse:

Sommarsolståndet kl. 22.00

På midsommaraftons kväll går solen ner över Gripebosse och rullar sakta ner mot Åviken i Toftasjön. Under sex mörka timmar denna natt kunde den norra muren på Gripeberg ge skydda åt mörkrets krafter. Kanske utgjorde de runda stenpackningarna innanför norra muren någon form av symboliska gravar för människorna i början av skandinavisk bronsålder? Allt för att hedra sina förfäder och önska solen och livet åter.

... klockan 04.10

på midsommardagens morgon stiger solen åter upp över den lilla ön i Stensjön öster om Gripeberg. I en kompassvinkel av 45° ost kom ljuset åter till berget.

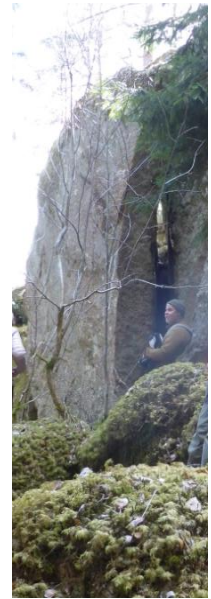

Sedan var det dags för fika på borgens frekvent använda grillplats på högsta punkten, varifrån man också kan se ut över Stensjön och dess lilla ö.

Mats Petersson kunde berätta om hur hans morfar arrenderat fisket i sjön och haft ett litet hus på ön. I perioder hade militären skjutövningar i luftrummet över sjön. Sedan blev temat meteoriter. För några år sedan upptäcktes en rovgrävning häruppe. Då fanns tankar om att det kunde ha varit en för länge sedan landad meteorit inom borgen, som givit utslag för någon metalldetekterare. Vi fick också höra att i Armenien hade ett meteoritnedslag givit inspiration till bl.a. hällristningar. En förmodad meteorit, vi hade fått se vid vår utflykt till Hemmesjö för ett år sedan, har efter analys visat sig vara ett stort stycke järnslag.

Som avslutning studerade vi södra delen av borgen där det finns en del branta bergväggar och också ställvis murar mellan de större berghällarna. Från den södra muren kom den första kol 14-dateringen redan 2007, som berättade om anläggning vid yngre bronsåldern. De som sedan önskade fick en extra runda på borgens östra utsida under Mats ledning för att därifrån uppleva branter och blockdramatik.

Rapportör Per Andrén